

Vabariigi Valitsuse 20. juuni 2013. a määruse nr 96 „Laevapere liikmete koolitus- ja kvalifikatsiooninõuded ning diplomeerimise kord” muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse meresõiduohutuse seaduse (MSOS) § 20 lõike 1 alusel.

Eelnõuga tehtavate muudatustega täpsustatakse eelkõige laevajuhtide ja laevamehaanikute koolitust. Praegu on sätestatud üldsõnaliselt, millistele STCW konventsiooni¹ nõuetele peavad kõnealused koolitused vastama. Samas tuleb arvestada, et laevajuhtide väljaõpe ja vastutustasand ei ole ühetaoline. Lisaks on määruses määratletud diplomi saamiseks nõutav koolitus, kuid koolituse sisu ja mahtu ei ole määruse tasandil seni täpsustatud, mistõttu võib eelkõige välisriigist pärit meresõidudiplomi taotleja jaoks olla keeruline aru saada, milline on Eestis heakskiidetud laevajuhi koolitus. Muudatusega ei kehtestata uusi nõudeid, vaid täpsustatakse õigusselguse huvides määruse §-des 45–51 nimetatud laevajuhtide diplomite või tunnistuste saamiseks nõutavaid koolitusi. Lisaks tehakse määruses õigusselguse huvides muid sõnastuslikke täpsustusi.

Samuti täpsustatakse eelnõuga diplomi või tunnistuse taotleja eksamile registreerimist. Registreerimise reguleerimine sarnaselt mootorsõidukijuhi eksamiga võimaldab Transpordiametil kavandada eksamineerimist senisest tõhusamalt ning tagab tegelikele soovijatele kiirema võimaluse eksami sooritamiseks.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi merendusosakonna õigusnõunik Anton Merits (715 3423; e-post: anton.merits@kliimaministeerium.ee) ja Transpordiameti meremeeste diplomeerimise osakonna juhataja Raul Tell (620 5704; e-post: raul.tell@transpordiamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Helen Holtsman (626 2820, helen.holtsman@kliimaministeerium.ee). Keeleliselt toimetab Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteoimetaja Aili Sandre (5322 9013, aili.sandre@just.ee).

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 20. juuni 2013. a määrust nr 96 „Laevapere liikmete koolitus- ja kvalifikatsiooninõuded ning diplomeerimise kord“ 1. novembri 2022. a redaktsiooni (RT I, 29.10.2022, 22).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Eelnõu §-ga 1 muudetakse kehtivat määrust, § 2 on jõustumissäte.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse määruse § 10 ja 11.

Määruse § 10 sätestab nõuded laevajuhtide koolitusele. Tegemist on STCW konventsiooni kohase õppega, seega peab koolitus vastama asjaomastele STCW konventsiooni nõuetele. Konventsioon näeb ette miinimumnõuded, seejuures näeb valdkonda Euroopa Liidu tasandil reguleeriv Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/993 (edaspidi direktiiv 2022/993)² meremeeste väljaõppe miinimumtaseme kohta ette, et liikmesriigid võivad

¹ Meremeeste väljaõppe, diplomeerimise ja vahiteenistuse aluste rahvusvaheline konventsioon, 1978.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L0993>

kehtestada STCW konventsiooni ja direktiiviga ette nähtud miinimumnõuetest rangemad nõuded.

Eesti suhtes jõustusid 1. jaanuarist 2012. a meremeeste väljaõppe, diplomeerimise ja vahiteenistuse koodeksi Manila konverentsi muudatused³ (STCW koodeks), millele läbivalt viitab ka määrus nr 96. Tegemist on välislepinguga, mille täitmine on Eestile kohustuslik. STCW koodeksi A osa sissejuhatare punkti 1 kohaselt kehtestatakse STCW koodeksiga üksikasjalikud miinimumnõuded, mida osalisriigid peavad konventsiooni täielikuks ja lõplikuks kehtestamiseks täitma. Punkti 2 kohaselt sisaldab käesolev koodeksi A osa ka pädevusnõudeid, mida taotleja peab täitma, et saada meresõidudiplomit vastavalt konventsiooni sätetele. STCW koodeksis sätestatud miinimumnõuete järgimise kohustus tuleneb direktiivi 2002/993 artikli 3 lõikest 1.

Kehtiv § 10 viitab üldsõnaliselt, millistele STCW konventsiooni nõuetele peab laevajuhtide koolitus sõltuvalt vastutustasandist ja võimalikust laeva kogumahutavusest vastama. Seda on vajalik täpsustada, sest laevajuhtide väljaõppe ja vastutustasand ei ole ühetaoline ning määruse 3. peatüki 2. jagu (laevajuhi meresõidudiplomid ja kutsetunnistused) määratleb muuhulgas diplomi saamiseks nõutava koolituse, ent koolituse sisu ja mahtu ei ole määruse tasandil seni täpsustatud, mistõttu võib eelkõige välisriigist pärit meresõidudiplomi taotleja jaoks olla keeruline aru saada, milline on Eestis heakskiidetud laevajuhi koolitus. Muudatusega ei kehtestata uusi nõudeid, vaid täpsustatakse õigusselguse huvides määruse §-des 45–51 nimetatud laevajuhtide diplomite saamiseks nõutavat koolitust. Praeguse § 10 kehtiv sõnastus on jäetud lõikeks 1.

Lõikes 2 on määratletud väiksema kui 500-se kogumahutavusega laeva vahitüürimehe ja väiksema kui 500-se kogumahutavusega laeva kapteni koolitus. See peab vastama STCW koodeksi pädevusnõuete tabelis A-II/3 (kohustuslikud miinimumnõuded) märgitud pädevustele. Lisaks peab koolitus vastama STCW koodeksi jaotiste A-IV/2 (raadioside), A-VI/1 (ohutusalase tutvustava koolituse, põhiväljaõppe ja õpetuse kohustuslikud miinimumnõuded), A-VI/2 lõigete 1–4 (päästepaadi või -parve, valvepaadi ja kiirvalvepaadi vanema kutsetunnistuse väljaandmiseks kohustuslikud miinimumnõuded), A-VI/3 lõigete 1–4 (tuletõrjealase täiendusõppe kohustuslikud miinimumnõuded laiendatud programmi järgi) ja A-VI/4 lõigete 1–3 (esmaabi andmise ja arstiabiga seotud kohustuslikud miinimumnõuded) nõuetele.

Koolituse läbimist tõendav mereõppeasutuse väljastatud diplomi akadeemiline õiend peab kajastama vastavust STCW konventsiooni reegli II/3 kohastele teadmistele, arusaamadele, kogemustele ja pädevusele.

Lõikes 3 on määratletud 500-se ja suurema kogumahutavusega laeva vahitüürimehe koolitusnõuded. Koolitus peab vastama STCW konventsiooni reeglile II/1 STCW koodeksi pädevusnõuete tabelis A-II/1 toodud pädevuste (500-se ja suurema kogumahutavusega laeva vahitüürimehe minimaalse pädevustaseme kirjeldus) osas.

Lõikes 4 on määratletud järgmistele laevajuhtide koolitusnõuded:

- väiksema kui 3000-se kogumahutavusega laeva vanemtüürimees
- väiksema kui 3000-se kogumahutavusega laeva kapten
- 3000-se ja suurema kogumahutavusega laeva vanemtüürimees

³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/223082013001>

- 3000-se ja suurema kogumahutavusega laeva kapten

MSOS § 20 lõike 5³ kohaselt peab nende diplomite taotlejal olema kõrgharidus. Need koolitused peavad vastama STCW konventsiooni reeglile II/2 (500-se ja suurema kogumahutavusega laeva kapteni ja vanemtüürimehe diplomi saamiseks kohustuslikud miinimumnõuded) ning STCW koodeksi tabelis A-II/2 toodud pädevustele ja nõutavas ulatuses meresõidupraktikale. Lisaks peab koolitus vastama STCW koodeksi jaotiste A-IV/2 (raadioside), A-VI/1 (ohutusosalase tutvustava koolituse, põhiväljaõppe ja õpetuse kohustuslikud miinimumnõuded), A-VI/2 lõigete 1–4 (päästepaadi või -parve, valvepaadi ja kiirvalvepaadi vanema kutsetunnistuse väljaandmiseks kohustuslikud miinimumnõuded), A-VI/3 lõigete 1–4 (tuletõrjealase täiendusõppe kohustuslikud miinimumnõuded laiendatud programmi järgi) ja A-VI/4 lõigete 1–3 (esmaabi andmise ja arstiabiga seotud kohustuslikud miinimumnõuded) nõuetele. Eestis tuleb määruse §-de 48–51 kohaselt kõigi lõikes 3 loetletud diplomite saamiseks läbida 3000-se ja suurema kogumahutavusega laeva kapteni koolitus, mis vastab STCW konventsiooni reegli II/2 pädevusnõuetele ning lõikes 4 kirjeldatud mahule. Eraldi vanemtüürimehe koolitust Eestis läbi ei viida, sest vanemtüürimees on laevaohvitser, kellele läheb üle laeva üldjuhtimine, kui kapten on võimetu oma teenistusülesandeid täitma – seega ka vanemtüürimehel peavad olema omandatud kapteni teadmised, oskused ja pädevused.

Lõike 5 kohaselt peab lõikes 4 nimetatud koolituste maht peab olema vähemalt 240 Euroopa ainepunktisüsteemi ainepunkti (EAP) ja vastama STCW konventsiooni reeglile II/2 ning STCW koodeksi tabelis A-II/2 toodud pädevustele ja nõutavas ulatuses meresõidupraktikale. Seejuures peab nimetatud koolitusest vähemalt 65 EAP-d olema STCW koodeksi jaotise A-II/2 lõike 2 kohane koolitus süvendatud ja laiendatud mahus vastavalt tabelis A-II/2 toodud pädevuste osas. Pädevusi kajastavad tabelite 2. veerus märgitud teadmised, arusaamad ja oskused. Koolituse läbimist tõendav mereõppeasutuse väljastatud diplomi akadeemiline õiend peab kajastama vastavust STCW konventsiooni reegli II/2 kohastele teadmistele, arusaamadele, kogemustele ja pädevusele.

Lõikega 6 täpsustatakse, et kui meresõidudiplomi taotleja koolitus ei vasta §-s 10 nimetatud koolituse nõuetele, tuleb tal läbida täiendav koolitus puuduolevas osas. Näiteks välisriigi mereõppeasutuse lõpetanu, kes taotleb Eesti meresõidudiplomit, kuid pole omandanud reeglites II/1, II/2, III/1 või III/2 nõutud pädevusi täies mahus.

Määruse § 11 sätestab nõuded laevamehaanikute koolitusele. Ka § 11 viitab praegu üldsõnaliselt, millistele STCW konventsiooni nõuetele peab laevamehaanikute koolitus sõltuvalt vastutustasandist ja võimalikust laeva kogumahutavusest vastama. Seda on vajalik täpsustada, sest laevamehaanikute väljaõpe ja vastutustasand ei ole ühetaoline ning määruse 3. peatüki 3. jagu (laevamehaaniku meresõidudiplomid ja kutsetunnistused) määratleb muuhulgas diplomi saamiseks nõutava koolituse, kuid koolituse sisu ja mahtu ei ole määruse tasandil seni täpsustatud, mistõttu võib eelkõige välisriigist pärit meresõidudiplomi taotleja jaoks olla keeruline aru saada, milline on Eestis heakskiidetud laevamehaaniku koolitus. Muudatusega ei kehtestata uusi nõudeid, vaid täpsustatakse õigusselguse huvides määruse §-des 51¹–58 nimetatud laevamehaanikute diplomite saamiseks nõutavat koolitust. Praeguse § 11 kehtiv sõnastus on jäetud lõikeks 1.

Lõikes 2 on määratletud 750 kW ja suurema peamasinate efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vahimehaaniku koolitus. See peab vastama STCW konventsiooni reegli III/1 (mehitatud masinaruumi vahimehaaniku või perioodiliselt mehitamata masinaruumi vahimehaaniku diplomi saamiseks kohustuslikud miinimumnõuded) tabelis A-III/1 märgitud

pädevustele. Lisaks peab koolitus vastama STCW koodeksi jaotiste A-VI/1 (ohutusalase tutvustava koolituse, põhiväljaõppe ja õpetuse kohustuslikud miinimumnõuded), A-VI/2 lõigete 1–4 (päästepaadi või -parve, valvepaadi ja kiirvalvepaadi vanema kutsetunnistuse väljaandmiseks kohustuslikud miinimumnõuded), A-VI/3 lõigete 1–4 (tuletõrjealase täiendusõppe kohustuslikud miinimumnõuded laiendatud programmi järgi) ja A-VI/4 lõigete 1–3 (esmaabi andmise ja arstiabiga seotud kohustuslikud miinimumnõuded) nõuetele.

Koolituse läbimist tõendav mereõppeasutuse väljastatud diplomi akadeemiline õiend peab kajastama vastavust STCW konventsiooni reegli III/1 kohastele teadmistele, arusaamadele, kogemustele ja pädevusele.

Lõigetes 3 ja 4 on määratletud järgmiste laevamehaanikute koolitusnõuded:

- väiksema kui 3000 kW peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva teine mehaanik
- väiksema kui 3000 kW peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaanik
- 3000 kW ja suurema peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva teine mehaanik
- 3000 kW ja suurema peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaanik

MSOS § 20 lõike 5³ kohaselt peab nende diplomite taotlejal olema kõrgharidus. Väiksema kui 3000 kW peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku ja teise mehaaniku diplomi saamiseks nõutav koolitus on sätestatud määruse §-des 54 ja 55, suurema kui 3000 kW peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku ja teise mehaaniku diplomi saamiseks nõutav koolitus §-des 56 ja 57. Kõigi diplomite saamiseks on vaja läbida vastav vanemmehaaniku koolitus, mis vastab STCW konventsiooni reeglite III/2 ja III/3 pädevusnõuetele ning lõikes 4 kirjeldatud mahule. Eraldi teise mehaaniku koolitust Eestis läbi ei viida, sest teine mehaanik on laevaohvitser, laevamehaanik, kellele läheb üle vastutus laeva mehaanika- ja elektriseadmete käitamise, toimimise ja hoolduse eest, kui vanemmehaanik on võimetu oma teenistusülesandeid täitma – seega ka teisel mehaanikul peavad olema omandatud vanemmehaaniku teadmised, oskused ja pädevused.

Lõike 4 kohaselt peab lõikes 3 nimetatud koolituste maht olema vähemalt 240 EAP-d. Seejuures peab koolitusest vähemalt 65 EAP-d olema STCW koodeksi jaotise A-III/2 lõike 2 ja jaotise A-III/3 lõike 2 kohane koolitus süvendatud ja laiendatud mahus vastavalt tabelites A-III/2 ja A-III/3 toodud pädevuste osas. Pädevusi kajastavad tabelite 2. veerus märgitud teadmised, arusaamad ja oskused. Lisaks peab koolitus vastama STCW koodeksi jaotiste A-IV/2, A-VI/1, A-VI/2 lõigete 1–4, A-VI/3 lõigete 1–4 ja A-VI/4 lõigete 1–3 nõuetele.

Koolituse läbimist tõendav mereõppeasutuse väljastatud diplomi akadeemiline õiend peab kajastama vastavust STCW konventsiooni reegli III/2 või III/3 kohastele teadmistele, arusaamadele, kogemustele ja pädevusele.

Lõikes 5 on määratletud laeva elektrimehaaniku koolitusnõuded. Koolituse maht peab olema vähemalt 240 EAP-d ning vastama STCW konventsiooni reegli III/6 (elektrimehaaniku diplomi saamiseks kohustuslikud miinimumnõuded) STCW koodeksi pädevusnõuete tabelis A-III/6 toodud pädevuste osas. Lisaks peab koolitus vastama STCW koodeksi jaotiste A-VI/1, A-VI/2 lõigete 1–4, A-VI/3 lõigete 1–4 ja A-VI/4 lõigete 1–3 nõuetele.

Lõikega 6 täpsustatakse, et kui meresõidudiplomi taotleja koolitus ei vasta §-s 11 nimetatud koolituse nõuetele, tuleb tal läbida täiendav koolitus puuduolevas osas. Taotleja võib olla näiteks välisriigi mereõppeasutuse lõpetanu, kes taotleb Eesti meresõidudiplomit.

Eelnõu § 1 punktiga 2 asendatakse määruse §-s 15 sõna „laevamotoristi“ sõnaga „vanemmotoristi“. STCW konventsiooni jaotiste A-III/4 ja A-III/5 nõuetele vastav koolitus, millele on viidatud määruse § 15 praeguses sõnastuses, on kõigi motoristide koolitus, mille läbivad nii vahi- kui ka vanemmotoristid. Eraldi vahimotoristi koolitust ei eksisteeri.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse määruse § 17 lauseosaga, mille kohaselt peab väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega laeva laevamehaaniku koolitus vastama Transpordiameti tunnustatud väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega laeva vanemmehaaniku koolitusele.

Tegemist on mittekonventsioonikohase erialaõppega (st õppega, mida STCW konventsioon ei reguleeri). Määruse tekst viiakse vastavusse tegeliku olukorraga, kus nii mehaanik kui vanemmehaanik peavad läbima sama koolituse, st sisulisi muudatusi sellega ei kaasne. Tunnistuse saamiseks tuleb täita määruse § 51¹ lõikes 1 sätestatud tingimused.

Eelnõu § 1 punktiga 4 loetakse määruse § 24 praegune tekst lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2. Lisatava sätte kohaselt ei nõuta tuletõrjealast koolitust laiendatud programmi järgi kohalikus rannasõidus⁴ sõitvatel alla 200-se kogumahutavusega laeval, välja arvatud reisilaeval. Laiendatud tuletõrje koolitus on mõeldud laeva tuletõrjerühmade juhtimiseks tulekahju korral, samuti juhendamaks sadamas seistes Päästeameti tööd vastava sündmuse korral. Sellistel laevadel töötab 1–2 laevapere liiget, kellest ei saa tuletõrjerühma moodustada. Arvestades laevade väiksust, ei ole otstarbekas nõuda seda koolitust nii väikestel laevadel kohalikus rannasõidus, kus tulekahju korral on tagatud abi kaldalt suhteliselt lühikese ajaga.

Eelnõu § 1 punktiga 5 muudetakse määruse § 31 lõiget 3. Võrreldes kehtiva sõnastusega täiendatakse õigusselguse huvides, et lisaks e-residendile peab asjaomase laevamehaaniku või laevajuhi täiendusõppe läbima ka Eesti elamisluba või elamisõigusega välismaalane või kodakondsuseta isik. Praegusest sõnastusest võis välja lugeda, justkui need sihtrühmad ei peakski seda tegema.

Eelnõu § 1 punktiga 6 jäetakse määruse § 32 lõike 5 sissejuhatavast lauseosast välja sõna „kirjaliku“. Säte reguleerib avalduse esitamist meresõidudiplomi või kutsetunnistuse duplikaadi saamiseks, kui esineb mõni lõikes 5 loetletud asjaoludest (nt diplom või tunnistus on kadunud või varastatud). Praktikas ei esitata avaldust kirjalikult, vaid isik tuleb selleks teenindusbüroosse ja esitab seal taotluse. Duplikaadi väljastamisel tuleb isik sellele järele ning esitab duplikaadi saamiseks isikut tõendava dokumendi.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse määruse § 34 lõiget 3. Võrreldes kehtiva sõnastusega täpsustatakse, et kinnitusleht⁵ väljastatakse Eesti riigilippu kandval laeval töötamiseks ning et

⁴ Kohalik rannasõit on meresõit rannikulähedastes vetes kuni 20 meremiili kaugusel kaldast, kuid mitte väljaspool Eesti merealasi (MSOS § 2 p 15).

⁵ Kinnitusleht määrab meresõidudiplomi või kutsetunnistuse kehtivuse meresõiduks. Kinnitusleht kuulub laeva juhtkonna meresõidudiplomi või kutsetunnistuse juurde ning annab meresõidudiplomi või kutsetunnistuse omanikule õiguse töötada kinnituslehel märgitud vastutustasandile vastaval ametikohal ja õiguse täita kinnituslehel märgitud teenistusülesandeid (määruse § 33 lg 1).

kinnitusleht on välja antud STCW konventsiooni reegli I/2 lõike 7 kohaselt. Kinnituslehe koostamisel kasutatakse STCW koodeksi jaotise A-I/2 lõikes 3 esitatud vormi.

Eelnõu § 1 punktiga 8 täiendatakse määruse § 34 lõigetega 3¹–3³. Lisatavate sätetega täpsustatakse õigusselguse huvides Eesti kinnituslehe taotlemise ja väljastamise korda.

Lõikega 3¹ sätestatakse, millised dokumendid tuleb kinnituslehe taotlemisel esitada. Nendeks on:

- Olemasolev meresõidudiplom
- Välisriigis väljastatud kehtiv tervisetõend
- Meremehe tervisetõend.

Lisaks tuleb kinnituslehe saamiseks sooritada lõikes 5 nimetatud eksam Eesti merendusvaldkonna õigusaktide kohta. Kapteni ja vanemtüürimehe meresõidudiplomi kinnituslehe taotlemisel peab lisaks esitama esmaabi- ja meditsiiniabikoolituste tunnistused.

Lõikega 3² sätestatakse kinnituslehele märgitavad piirangud. Samasisuline säte on kirjas määruse § 33 lõikes 6, sama kehtib ka välisriigi meresõidudiplomi tunnustamisel.

Lõike 3³ kohaselt määratakse kinnituslehe kehtivusaeg välisriigis väljastatud kinnituslehel märgitud kehtivusaja järgi, kuid mitte kauemaks kui viieks aastaks. Näiteks, kui välisriigi kinnituslehe kehtivusaeg on kuni 31.12.2026, antakse Eesti kinnitusleht välja sama kehtivusajaga.

Eelnõu § 1 punktiga 9 tunnistatakse kehtetuks määruse § 34 lõige 5¹. Kuivõrd määruse § 34 lõikes 3 täpsustatakse õigusselguse huvides, et kinnitusleht väljastatakse töötamiseks Eesti riigilippu kandval laeval, ei ole lõige 5¹ enam vajalik.

Eelnõu § 1 punktiga 10 täiendatakse määruse § 35 pealkirja. Määruse § 35 täiendatakse sätetega teadmiste ja oskuste hindamise läbiviimise nõuete kohta, mistõttu tuleb täpsustada ka pealkirja.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse määruse § 35 lõigetega 4–6.

Lõikega 4 sätestatakse, et kui meresõidudiplomi või kutsetunnistuse taotleja ei sooritanud eksamit Transpordiameti hindamiskomisjoni ees, on tal õigus taotleda uue eksami toimumist mitte varem, kui kahe nädala pärast. Uue aja määrab Transpordiameti hindamiskomisjon.

Praktikas on tekkinud olukordi, kus eksami mittesooritamisel taotletakse korduseksamit järgmisel vabal ajal, mis võib olla järgmisel päeval või samal päeval või nädalal, ning pannakse kinni teiste taotlejate eksamiajad. Seejuures tuleb arvestada, et eksami läbimiseks on vajalikud mahukad teadmised, mida on puudulike teadmiste korral keeruline omandada paari päevaga, kuid kui taotleja soovib tulla korduseksamile järgmisel päeval, puudub Transpordiametil justkui õigus sellest keelduda. Muudatusega antakse taotlejale aega oma teadmiste täiendamiseks ja eksamiks ettevalmistamiseks ning vähendamaks tühieksameid, kus käiakse katsetamas ilma kindlate teadmisteta. Muudatusega vähendatakse ebamõistlikku halduskoormust ja distsiplineeritakse eksamineeritavaid ennast ette valmistama eksami sooritamiseks.

Lõigetes 5 ja 6 täpsustatakse eksamile registreerimisega ning registreeritud ajaks mitteilmumisega kaasnevat. Eraldi on toodud välja eksamile registreerimine kui eraldi protseduur ning tähtsajad, mille jooksul on võimalik põhjendatud vajaduse korral eksami sooritamise aega muuta. Nn katteta registreerimised ja mitteilmumised põhjustavad aga eksamijärjekordade tekkimist. Seega võimaldab registreerimise reguleerimine planeerida eksamineerimist tõhusamalt ning tagab tegelikele soovijatele kiirema võimaluse eksami

sooritamiseks. Ühepäevane etteteatamise tähtaeg on vajalik selleks, et Transpordiametil oleks võimalik eelnevalt registreeritud aeg anda teisele isikule ning määrata uus aeg mittemumumise teatavale isikule. Uue aja määramisega ei kaasne uut eksamiks registreerimist, vaid uue eksamiaja määramine.

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse määruse § 38 lõiget 1. Selle praeguse sõnastuse kohaselt arvestatakse meresõidudiplomi või kutsetunnistuse saamiseks või vahetamiseks vajaliku meresõidupraktikana arvestatakse dokumentide esitamise päevale eelneva 10 aasta jooksul läbitud meresõidupraktikat. Muudatuse kohaselt arvestatakse edaspidi eelneva viie aasta jooksul läbitud meresõidupraktikat. STCW konventsiooni pädevuste tõendamine põhineb viieaastastel tsüklitel, jätkuva pädevuse tõendamiseks piisab meresõidupraktikast konventsioonis lubatud ajaperioodi jooksul, nt „eelneva perioodi vältel, mis ei ületa 5 aastat“. Samuti suunab konventsiooni reegel I/11 (tunnistuste pikendamine) täienduskoolitusele need isikud, kes pole viimase viie aasta jooksul merd sõitnud.

Lisaks näeb § 38 lõige 1 praegu ette, et e-residendi meresõidupraktika arvestus algab Eesti meresõidudokumendi omandamisest. Sellest sõnastusest võib jääda ekslik mulje, justkui muude isikute (Eesti kodanike ning Eestis elamisluba või -õigust omavate välismaalaste või kodakondsuseta isikute) puhul oleks meresõidupraktika arvestuse algus teistsugune. Seetõttu tehakse õiguselguse huvides lõikesse 1 täpsustus, et tegemist on üldise nõudega.

Eelnõu § 1 punktidega 13 ja 14 muudetakse määruse § 40 lõike 7 sõnastust.

Lõikest 7 jäetakse välja viide konventsiooni reeglile V/2 (reisilaevade kaptenite, ohvitseride, reakoosseisu liikmete ja muu personali väljaõppe ja ettevalmistuse kohustuslikud miinimumnõuded) ja jaotisele A-V/2 (miinimumnõuete täitmiseks vajalik väljaõpe), mis sätestatakse eraldi lõikes 7³. Reegli V/2 puhul näeb konventsioon ette, et laevapere liikme teadmisi ja oskusi hinnatakse mereõppeasutuses või nad peavad läbima vastava täiendusõppe aja jooksul, mis ei ületa viit aastat esmasest teadmiste ja oskuste omandamisest arvates. Konventsiooni reeglite VI/1 (kõigi meremeeste ohutusala tutvustava koolituse, põhiväljaõppe ja õpetuse kohustuslikud miinimumnõuded), VI/2 (päästepaadi või -parve, valvepaadi ja kiirvalvepaadi vanema kutsetunnistuse väljaandmiseks kohustuslikud miinimumnõuded) ja VI/3 (tuletõrjealase täiendusõppe kohustuslikud miinimumnõuded) puhul ei ole konventsiooni alusel välistatud, et teadmiste ja oskuste hindamist või täiendusõpet võib läbida nt 5 aasta ja 1 nädala pärast. STCW koodeksi tabel B-I/2 täpsustab pädevuste tõendamise perioodi.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täiendatakse määruse § 40 lõikega 7³, mis reguleerib teadmiste ja oskuste hindamist STCW konventsiooni reegli V/2 suhtes. Regulatsioon oli varasemalt hõlmatud lõikes 7, kuid korrektsem on see sätestada eraldi lõikes. Selgitused on välja toodud määruse § 40 lõike 7 muudatuse juures (eelnõu § 1 punktid 12 ja 13).

Eelnõu § 1 punktidega 16 ja 17 muudetakse määruse § 40 lõike 9 sõnastust.

Punktiga 14 jäetakse § 40 lõike 9 teisest lausest välja kohustus kanda teadmiste ja oskuste hindamise protokollile mereõppeasutuse, laeva või reederi pitser. Lisaks täpsustatakse, et hindajate ametikohad kantakse protokollile juhul, kui hindamine toimub laevas. Praktikas ei ole hindamist laeva pardal viimastel aastatel toimunud (varasemalt tehti seda nt Saaremaa Laevakompanii meeskonnaliikmete hindamisel), kuid see võimalus on STCW konventsiooni alusel ette nähtud.

Punktiga 15 täpsustatakse § 40 lõike 9 viimast lauset, mille kohaselt edastatakse paber kandjal protokoll Transpordiametile viie päeva jooksul pärast hindamist. Võrreldes kehtiva sõnastusega ei ole nõutav, et protokoll allkirjastaks isikud, kelle teadmisi ja oskusi hinnati. Sarnaselt digiallkirjastatud protokolliga ei allkirjasta muudatuse kohaselt enam ka muus vormis

protokolli isik, kelle teadmisi ja oskusi hinnati. Õigus protokolliga tutvuda jääb isikule, kelle oskusi hinnati, endiselt alles. Eelnevalt tuleb Transpordiametile edastada digitaalselt allkirjastatud protokoll, mille on allkirjastanud kõik hindajad.

Eelnõu § 1 punktiga 18 täiendatakse määruse § 52 lõiget 1, mis reguleerib väiksema kui 750 kW peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistuse saamiseks vajalikke nõudeid. MSOS § 20 lõike 5⁶ punkt 1 sätestab, et Transpordiamet hindab laevapere liikme teadmisi ja oskusi laeva juhtkonna liikme meresõidudiplomi või kutsetunnistuse vahetamisel kõrgema kutsekvalifikatsiooni diplomi või tunnistuse vastu. Kuivõrd väiksema kui 750 kW peamasinat efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistust saab taotleda isik, kel on olemas samaväärse mootorlaeva mehaaniku tunnistus, tuleb ka selle tunnistuse puhul sooritada eksam Transpordiameti komisjoni ees.

Eelnõu § 1 punktiga 19 täpsustatakse määruse § 69 (Vahimotoristi ja laeva külmutusseadmete masinisti tunnistus) lõigete 1 ja 2 sõnastust.

Paragrahvi 69 kehtivas sõnastuses on nii vahimotoristi kui laeva külmutusseadmete masinisti puhul sätestatud, et tunnistuse saamiseks on vajalik vastava eriala koolitus. Tegemist on liiga ebamäärase sõnastusega, mida tuleb täpsustada, kuid sisulisi mõjusid muudatusega ei kaasne.

Vahimotoristi puhul on seega täpsustatud, et vahimotoristi tunnistuse saamiseks on tulenevalt määruse § 15 muudatustest vajalik vanemmotoristi koolitus. Lisaks täpsustatakse, et praktikapäevikus vormistatud meresõidupraktika peab olema masinaruumis laeval peamasinat efektiivse koguvõimsusega 200 kW või enam.

Laeva külmutusseadmete masinisti tunnistuse saamiseks on vajalik läbida laeva külmutusseadmete masinisti koolitus. Nõuded koolitusele on sätestatud määruse §-s 18.

Eelnõu § 1 punktiga 20 tunnistatakse kehtetuks määruse § 78.

Lõige 1 reguleerib kehtivuse kaotanud Eesti Vabariigi meresõidudiplomi või kutsetunnistuse või endise NSV Liidu meresõidudiplomi või kutsetunnistuse, mis on välja antud enne STCW konventsiooni 1995. aasta muudatuste jõustumist, vahetamist. Tegemist on üleminekusättega, mille alusel võimaldati vahetada tunnistusi, mis on väljastatud enne 1995. a (Eesti meresõidudiplom või kutsetunnistus) või enne 1991. a (NSV Liidu meresõidudiplom või kutsetunnistus). Eesti ühines STCW konventsiooniga 1995. a⁶ ning alates sellest ajast on väljastatud STCW konventsiooni kohaseid meresõidudiplomeid ja kutsetunnistusi. Vanade diplomite või kutsetunnistuste omanikel on olnud võimalik vahetada diplomit ligi 30 aastat, seega on vähetõenäoline, et praeguseks on jäänud merel sõitvaid meremehi, kes pole seda võimalust kasutanud. Lisaks on STCW konventsiooni ajakohastatud laiaulatuslike revisjonide käigus kaks korda, 1995. a ja 2010. a. Seega pole enam asjakohane võimaldada vahetada meresõidudiplomeid ega kutsetunnistusi, mis on väljastatud üle 30 aasta tagasi ning mis ei vastanud STCW konventsiooni 1995. a nõuetele.

Lõike 2 kohaselt vahetab Transpordiamet teatud välisriikide meresõidudiplomi või kutsetunnistuse, mis on välja antud STCW konventsiooni nõuete kohaselt pärast STCW konventsiooni 1995. aasta muudatuste jõustumist, käesoleva määruse nõuetele vastava samaväärse meresõidudiplomi või kutsetunnistuse vastu.

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/akt/24991>

Säte on olnud kehtiv alates määruse tervikteksti jõustumisest 2013. a. Selleks ajaks olid hiljuti jõustunud STCW konventsiooni 2010.a muudatused (jõustusid rahvusvaheliselt 1. jaanuarist 2012. a) ning määrusega nähti ette võimalus vahetada välisriigi diplom, mis oli väljastatud enne 2010. a muudatuste jõustumist. Paljudel Eesti kodanikel ja Eestis alalise elamisloa alusel viibivatel isikutel olid välisriigi diplomid, millele kinnituslehe vormistamine selles välisriigis oli isiku jaoks kulukas ja tülikas. Üleminekusätte alusel väljastas sellistele isikutele diplomi väljastanud välisriik kinnituslehe, millele Veeteede Amet (hilisem Transpordiamet) väljastas Eesti kinnituslehe, mille alusel isik võib töötada Eesti lippu kandvatel laevadel.

Arvestades, et STCW konventsiooni 2010. a muudatuste rahvusvahelisest jõustumisest on praeguseks möödas üle 12 aasta, võib eeldada, et isikud, kes on soovinud STCW konventsiooni 1995. a diplomi või kutsetunnistuse vahetamist käesoleva määruse nõuetele vastava samaväärse meresõidudiplomi või kutsetunnistuse vastu, on seda ka praeguseks ka teinud. Seetõttu ei ole ka lõige 2 enam aktuaalne ja määruse § 78 tunnistatakse tervikuna kehtetuks.

Eelnõu § 2 on jõustumissäte. Eelnõu § 1 punkti 18 kohase muudatusega (määruse § 52 lõike 1 täiendamine) kehtestatakse väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistuse taotlejale kohustus sooritada eksam Transpordiametis. Jõustumissättega kehtestatakse üleminekuaeg, mille kohaselt jõustub muudatus 1. jaanuaril 2025. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määruse regulatsiooni täiendatakse eksami sooritamise tingimusega. Esiteks määratletakse, et kui meresõidudiplomi või kutsetunnistuse taotleja ei sooritanud eksamit Transpordiameti hindamiskomisjoni ees, saab ta tulla korduseksamile mitte varem, kui kahe nädala pärast. Samuti täpsustatakse eksamile registreerimisega ning registreeritud ajaks mitteilmumisega kaasnevat. Vältimaks olukordi, kus isik jätab eksamile ilmumata või teavitab Transpordiametit sellest viimasel hetkel (nt tund aega enne eksami toimumist), sätestatakse teavitamiskohustus juhul, kui isikul pole võimalik määratud ajaks eksamile tulla. Registreerimise reguleerimine sarnaselt mootorsõidukijuhi eksamiga võimaldab Transpordiametil planeerida eksamineerimist senisest tõhusamalt ning tagab tegelikele soovijatele kiirema võimaluse eksami sooritamiseks. Ühepäevane etteteatamise tähtaeg on vajalik selleks, et Transpordiametil oleks võimalik eelnevalt registreeritud aeg anda teisele isikule ning määrata uus aeg mitteilmumisest teatavale isikule. Uue aja määramisega ei kaasne uut eksamiks registreerimist, vaid uue eksamiaja määramine.

Samuti täpsustatakse väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistuse saamise tingimusi. Tegemist on madalama kvalifikatsiooniga tunnistuse (mehaaniku tunnistus) vahetamisega kõrgema kvalifikatsiooniga tunnistuse vastu, seega tuleb tunnistuse taotlejal kooskõlas MSOS § 20 lõike 5⁶ punktiga 6 sooritada eksam Transpordiameti komisjoni ees.

MSOS § 20 lõike 5⁶ punkt 1 sätestab, et Transpordiamet hindab laevapere liikme teadmisi ja oskusi laeva juhtkonna liikme meresõidudiplomi või kutsetunnistuse vahetamisel kõrgema kutsekvalifikatsiooni diplomi või tunnistuse vastu. Kuivõrd väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistust saab taotleda isik, kel on

olemas samaväärse mootorlaeva mehaaniku tunnistus, tuleb ka selle tunnistuse puhul sooritada eksam Transpordiameti komisjoni ees.

Muudatus mõjutab väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistust taotlevaid isikuid. Kuivõrd eksamile registreerimisega kaasneb ka riigilõivu (75 eurot) maksmise kohustus, nähakse muudatusele ette hilisem jõustumisaeg. Transpordiamet väljastab u 7–8 tunnistust aastas. Muudatus ei mõjuta isikuid, kellele on tunnistus juba väljastatud.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Nagu eespool selgitatud, mõjutavad määruse muudatused väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistust taotlevaid isikuid, kes peavad tasuma riigilõivu eksamile registreerimise eest. Riigilõivuseaduse § 142⁵⁹ lõike 1 kohaselt on riigilõiv laeva juhtkonna liikme puhul 75 eurot. Tunnistus väljastab u 7–8 tunnistust aastas, seega on tasutav riigilõiv u 525–600 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Erandiks on määruse § 1 punkt 18, millega kehtestatakse väiksema kui 750 kW peamasinate efektiivse koguvõimsusega mootorlaeva vanemmehaaniku tunnistuse taotlejale kohustus sooritada eksam Transpordiametis. Kuivõrd muudatusega kehtestatakse isikule kohustus, eeldab see üleminekuaja kehtestamist. Jõustumissätte kohaselt jõustub muudatus 1. jaanuaril 2025. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiitsministeeriumile ning Siseministeeriumile.

Lisaks esitatakse eelnõu arvamuse avaldamiseks järgmistele asutustele ja huvigruppidele: TalTech Eesti Mereakadeemia, Eesti Laevaomanike Liit, Eesti Laevajuhtide Liit, Eesti Meremeeste Liit, AS Tallink Grupp, Eesti Meremeeste Sõltumatu Ametiühing.